

**Anna Boda nagykövetségi tanácsos és helyettes képviselővezető beszéde
a Personal Hungary szakkiállításon rendezett női fórum keretében,
2012. november 15-én**

NŐK A MUNKÁBAN, NŐK A CSALÁDBAN – A SVÉD PÉLDA

Ferenczei Andrea hívott meg a mai találkozóra, és arra kért, hogy a *Nők a munkában, nők a családban – a svéd példa* témáról beszéljek. Emellett arra is megkért, hogy magyarul tartsam meg a beszédemet. Mindkettő kihívás, bár más-más típusú kihívás.

A mai reggel, egy olyan reggel volt, hogy valahogy semmi sem akart működni. Egy éves kisfiam beteg volt, öt évesemnek pedig semmi kedve nem volt felöltözni és óvodába indulni. Közben egyik kollégám felhívott, hogy egy kora reggeli meetingre várnak az irodába. A dolgozó szülők, nap mint nap találkoznak ilyen helyzetekkel, biztos vagyok benne, hogy sokuknak ismerős ez.

Az a szerencsém, hogy a megoldás már érkezett is: a párom személyében. Ő jelenleg szülői szabadságon van, főállásban tartalékos szerepet tölt be egy éves gyerekünk felügyeletében. Ez a megoldás egyre gyakoribb Svédországban. A svéd apák 80 százaléka valamilyen formában él a szülői szabadság lehetőségével, ugyanakkor még mindig az anyák azok, akik többet vannak távol a munkából a gyerekek születése vagy betegségei kapcsán. Ha valaki ellátogat Svédországba,

láthatja, hogy ez a svéd specialitás az utcákon is azonnal észrevehető. A legtöbb játszótér tele van apukákkal, mivel az apukák átveszik a szülői szabadságot és a gyerekeket, amikor kicsit már nagyobbak és játszótérre vihetők.

Talán Önök számára is ismert, hogy Svédország világviszonylatban is kiemelkedő a nemek egyenlősége szempontjából. Több listát vezetünk skandináv szomszédainkkal együtt. Országunk első a Nemek, Intézmények és Fejlődés Indexben, második a Gender Empowerment Measure listában és negyedik a Gender Gap Index rangsorban. A nők jól képviseltetik magukat a parlamentben és más kormányzati szerveknél is. A fizetett munkavállaló nők aránya 79 százalékos és a svéd születési ráta Európában az egyik legmagasabb: egy nőre 1,9 szülés jut.

Felmerül a kérdés, hogy miért, és hogyan alakult ez ki ilyen rövid idő alatt. Mert csak az utóbbi 40-50 évről van szó, amikor a svéd társadalom és a mentalitás ennyire alapvetően megváltozott.

A válasz a következő tényezőkben rejlik.

A svéd modell abból az egyedi svéd történelmi folyamatból nőtt ki, amit száz éve még késői iparosodás és széles körű szegénység jellemezett. Ez azt jelenti, hogy Svédországban régen is nagy szükség volt a nők munkájára. Eközben drámai demográfiai problémákkal is szembe kellett nézni.

A születési ráta esése miatt, elterjedt és elfogadottá vált az a gondolkodásmód, miszerint a gyerekes családok segítésére kiterjedt állami közbenjárásra van szükség, ugyanakkor fontos gazdasági érdek az is, hogy a nők továbbra is dolgozzanak. Ezért a szociálpolitika már hosszú ideje úgy tekint a nőkre, hogy elismeri a kettős szerepüket. A nők egyszerre anyák és kenyérkeresők.

De Svédországban nemcsak az erős állam szerepe lényeges. Országunkban nagyon fontos az egyén és az egyén lehetőségeinek szerepe is. Ezért Svédországban kialakult a nemektől független szociális státusz fogalma. A gyerekszüléssel kapcsolatos jogszabályokat leszámítva a házasságban élő nőkre Svédországban ugyanazok a munkajogi, adózási és társadalombiztosítási jogszabályok vonatkoznak, mint a férfiakra.

Az alulról szerveződő női mozgalmak fontos szerepet játszottak a svéd társadalom formálásában. A 70-es években a női mozgalmak radikalizálódtak, mint sok más helyen a világban, és sokat tettek azért, hogy megváltozzon az emberek mentalitása, életmódja. Hatásuk hamarosan kiterjedt a médiára és a politikai pártokra is. Jelenleg általánosan elfogadottak a szülői szerepek egyenlőbb elosztására és az egyenlő munkajogokra vonatkozó elképzeléseik. Tulajdonképpen, mostmár négy évtizede az a helyzet, hogy bármilyen párt volt kormányon Svédországban, mindig olyan jogszabályokat alkottak, amik a nőknek egyenlő jogokat adtak a munka világában, a férfiaknak pedig egyenlő jogokat adtak otthonra.

Természetesen a nemek egyenlőségére tekinthetünk társadalmi szemszögből is. Ebben az esetben az egyenlőség mellett a legfontosabb érv – különösen egy pénzügyi válság idején – az, hogy ez gazdasági érdek.

Különböző tanulmányok igazolták, hogy az EU GDP-je 13-25 százalékkal lenne nagyobb, ha a női foglalkoztatási ráta megegyezne a férfiakéval. Nem kell különösebben hangsúlyozni, hogy a nőkre nagy szükség van a munkaerőpiacon és a vállalkozók között is. Nem engedhetjük meg magunknak anyagilag, hogy a nők vagy akár a férfiak nagy számban, részben vagy teljesen távol maradjanak a munkától. Ez mindenkor igaz. Ez óriási pazarlás lenne.

Napjainkban ez különösen fontos. Európa öregszik, és egyre kevesebb ember van aktív életkorban. Minden jel arra mutat, hogy ez a tendencia folytatódni fog és ezért

az aktív generációnak még aktívabbá kell válnia. Több embernek kell dolgoznia, és több embernek kell többet dolgoznia.

Svédország sem jutott még el a kívánt szintre, de javult a helyzet. Nagyon fontos lépés volt az, amikor 1971-ben életbe lépett az egyéni adózásról szóló döntés. Ez erősebb motivációt és kényszert jelentett a nőknek arra, hogy a munkába álljanak.

A svéd sikerben kulcstényező volt a gyerekek napközi ellátásának 70-es és 80-as évekbeli bővítése is. A 90-es évekre gyakorlatilag 100/%-osan le van fedve az igény. Ma az önkormányzatoknak kötelessége minden egy éven felüli gyerek számára biztosítani a bölcsődei vagy óvodai ellátást. És az óvodapedagógusok fontos feladata, hogy aktívan küzdjenek a nemi sztereotípiák ellen azzal, hogy felszabadítják a gyerekeket azok alól az elvárások és követelmények alól, melyeket a társadalom hagyományosan a fiúkra illetve lányokra ragaszt.

Egy másik fontos elem az volt, hogy folyamatosan népszerűsítve volt az a gondolat, hogy az apák az anyákkal egyenlő feltételek mellett vegyenek részt a gyerekek gondozásában, felügyeletében. A két szülő összesen 480 napot maradhat otthon a szülés után a kisgyerekekkel. Erre az időszakra az adott szülő a bére 80 százalékát kapja meg családtámogatásként. A 480 napból 60 az apáé, 60 az anyáé, a maradék 360 napot pedig akármelyikük kiveheti, ez az ő döntésükön múlik, hogy melyikük. Ha valamelyik szülő nem veszi ki a saját 60 napját, akkor az az idő elveszik.

Még hosszú út áll előttünk. A férfiak csak az összes szülői szabadság 22 százalékát veszik ki. Általában a saját 60 napjukat. Ez hosszú távon jó hatással van nemek egyenlőségére a munka világában. Ma a munkaadók nem tudhatják előre, hogy a férfi alkalmazottak élni fognak-e a szülői szabadság jogával, vagy esetleg otthon maradnak-e, ha a gyerekeik betegek. Kedvenc példám, hogy egy férfi ismerősöm, aki jogász elment egy állásinterjúra pár éve. Az interjún elmondta, hogy nemrég nősült meg, a nyáron. Megkérdezték tőle, hogy terveznek-e gyerekeket, és

mit gondol az apai szabadságról. Bár ezeknek a kérdéseknek nincs helye egy állásinterjúban, azt hiszem mindenesetre jó jel, hogy a svéd munkaadók már nemcsak a nőktől kérdezik ilyet.

Kimutatható, hogy pozitív összefüggés van az apai szabadság és a nők jövedelmének növekedése között. Az apai szabadság tehát egyszerre családpolitikai és egyenlőségi kérdés. Egyrészt a férfiak sokat nyernek azzal, hogy a gyerekeikkel szorosabb kapcsolatuk alakul ki. Másrészt ezzel egy időben a nők is nyernek azzal, hogy a munkaadók nemcsak potenciális anyáknak tekintik őket, hanem professzionális munkavállalónak is, akik ugyanolyan fontosak a munkahelyeken, mint a férfi munkatársak.

Egy friss svédországi kutatás eredményei kimutatták, hogy jó hatással van a férfiak egészségére, ha otthon maradnak kisgyerekeikkel. Azok a férfiak, akik valamennyi időre otthon maradnak, jobban vigyáznak magukra, kevesebb alkoholt fogyasztanak, és egészségesebb életmódot folytatnak. A kutatás azt is kimutatta, hogy a válások száma is csökkent, mióta az apák is elkezdtek otthon maradni gyermekeikkel.

A nemek egyenlősége a nők és a férfiak számára is fontos kérdéskör. Mert egy csónakban evezünk.

Nyolc hónapja vagyok Magyarországon, és nagyon sok fantasztikus és értelmes nővel találkoztam, akik különféle magyar intézményeknél és vállalatoknál dolgoznak. Ritkán fordult elő, hogy felsővezetők voltak, de azért úgy tűnik, a nők a legtöbb más döntéshozói szinten jól képviseltetik magukat. Úgy látom, hogy a magyar nők, a svédekhez hasonlóan, kezdik képzettségben szinte minden szinten felülmúlni férfitársaikat. Még a doktori szinten is majdnem ugyanúgy teljesítenek. További pozitív tapasztalatom, hogy a nagyobbik fiam óvodájában látom, hogy az apák mennyire részt vesznek a gyerekek tevékenységeiben.

Véleményem szerint az az érdekes a svéd példában, hogy politikai döntések által tudunk pozitív hatást gyakorolni a nemek egyenlőségére, a születési rátára és a svéd gazdaságra. Természetesen nem minden megoldás működik minden országban egyformán, de el lehet érni változásokat.

És hogy hogyan lehet a munkát és a szülőséget összeegyeztetni? Hatalmas mindennapi küzdelmekkel, melynek során az embert hihetetlen sok kudarcélmény és hihetetlen sok öröm éri!

Köszönöm!